

Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

Why did a Catalan leather craftsman claim in the mid-seventeenth century that it was understood in «istòrias»?

ANTONI SIMON I TARRÉS
Antoni.Simon@uab.cat

Universitat Autònoma de Barcelona / IEC

Resum: A partir de l'afirmació que l'assaonador Miquel Parets fa en el seu diari d'autoconsiderar-se entès en «istòrias», s'exploren les causes i les vies de l'expandiment del coneixement del discurs històric en la societat catalana del Barroc. Es remarca que, respecte la centúria anterior, els canvis més rellevants es van produir en el terreny del consum i de la divulgació.

Paraules clau: Diaris personals, historiografia catalana, “Guerra dels Segadors”, cultura del Barroc.

Abstract: Based on the assertion that the seasoner Miquel Parets makes in his diary of self-consideration understood in «istòrias», the causes and ways of expanding the knowledge of historical discourse in the Catalan society of the Baroque are explored. It is noted that, with respect to the previous century, the most relevant changes occurred in the field of consumption and dissemination.

Keywords: Personal diaries, Catalan historiography, «Guerra dels Segadors», Baroque culture.

DATA PRESENTACIÓ: 08/03/2023 ACCEPTACIÓ: 15/03/2023 · PUBLICACIÓ: 12/06/2023

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istòrias»?

L'any 1657 el menestral barceloní Miquel Parets es feia eco al seu diari d'una gran brega entre tropes castellanes i soldats catalans al castell d'Hostalric per haver estat motejats els catalans de «rebelados». Parets s'autoconsiderava prou entès en les complexitats històriques dels esdeveniments ocorreguts durant la Guerra dels Segadors i en els antecedents històrics que havien portat a aquell conflicte com per blasmar i desautoritzar a tots aquells que titllaven de rebels els catalans:

perquè los que u diuen y no saben les istòrias van molt enganyats, y sobre aquestes paraules, que sempre n'hi à alguns de desbocats que, ab poca cosa, ensenen un foch que, après, tenen prou quefer en apagar-lo.¹

Cita que, a més de constatar l'autopercepció de Parets com a entès en «istòrias», testimonia la rellevància de la memòria del passat en les accions i emocions del present viscut.

Cal remarcar que el coneixement històric que s'autoatribuïa Parets no era cap fatxenderia gratuïta. Evidentment Parets comptava amb el coneixement de la seva experiència viscuda, però el seu dietari ens revela com aquest assaonador doblat a cronista va llegir i copiar diverses «relacions» i «gasetes» publicades durant aquells anys de mitjan la centúria del segle XVII, com també va adquirir alguns memorials impresos de tipus juridicopolític patrocinats per les institucions catalanes i que eren farcits de referents històrics; semblantment, pel mateix dietari, sabem que va escoltar prèdiques i sermons institucionals igualment plens d'al·lusions al passat de Catalunya i dels catalans.

Crec molt improbable que, a mitjans del segle XVI, un assaonador de Barcelona tingués tot aquest coneixement històric i s'atrevis a autoconsiderar-se com un entès en «istòrias», encara que aquestes no fossin massa llunyanes en el temps. De fet, a la primera meitat del segle XVI resulta prou difícil trobar un dietarista d'extracció popular i també impresos menors amb continguts de tipus històric.² Per tant, considero oportú preguntar-se que havia passat entre mitjan del segle XVI i mitjan del segle XVII perquè, en aquesta darrera data, un menestral com Parets pogués considerar-se entès en «istòrias».

El tema em sembla rellevant perquè la gran diferència entre l'etapa de la historiografia del Renaixement i la historiografia del Barroc és precisament aquesta: el gran expandiment del coneixement del discurs històric, el qual penetrà en l'època barroca en sectors socials no pertanyents a les elits socials i intel·lectuals que, fins aquell moment, havien estat les principals receptores de la producció historiogràfica.

1 M. Parets, *De molts successos que han succeyt dins Barcelona...*, BC (Biblioteca de Catalunya), ms. 225, fol 132 v. Sobre Miquel Parets vegeu bàsicament els estudis introductoris de J. Amelang, X. Torres, A. Simon i R. Margaleff a M. Parets (2011).

2 Vegeu la base de dades www.memoriapersonal.eu.

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

Si hom compara les obres dels cronistes de mitjan segle XVI amb els de la primera meitat del segle XVII les diferències no són excessives. En els textos de Gaspar Escolano, Francesc Diago, Joan Baptista Benimelis o Jeroni Pujades hom pot veure com que la historiografia catalana encara s'havia alliberat del llast precientífic que impregnava la cronística baixmedieval i renaixentista (providencialisme, tradició mitològica, autoritats espúries, etc.); cal precisar, però, que això no vol dir que la historiografia del Barroc fos, com no poques vegades s'ha interpretat, una mena d'apèndix decadent de la historiografia humanista, ja que en la producció historiogràfica del Barroc hom hi pot apreciar, entre altres característiques, alguns esforços remarcables de recopilació documental i bibliogràfica, així com un creixent interès pel coneixement històric dels temps més recents (Simon 2004, Baró 2009, Miralles 2015). De fet, tal com intentarem demostrar més endavant, en molts aspectes aquest llast precientífic era més motivat per raons de l'ús polític de la història que no pas per mancances metodològiques o de coneixement.

Però, tal com hem dit, entenem que no és en terreny de la producció sinó en el de la divulgació i el consum on es produeix el canvi més important entre una i l'altra centúria. En una ponència presentada a unes jornades celebrades sobre la figura de Jeroni Pujades, ja vaig abordar el tema d'aquest increment de «la divulgació social del discurs històric a la Catalunya del Barroc» (Simon 2011-2012) En aquella contribució vaig presentar quatre grans tipus d'evidències i d'argumentacions que demostraven aquest expandiment social sense precedents del discurs històric d'ençà finals de la centúria del Cinc-cents:

1. El primer argument era la multiplicació dels projectes cronístics fruit de l'entrelligament de l'activitat historiogràfica amb les institucions que guiaven la vida política del Principat (La Diputació del General i el Consell de Cent).
2. En segon lloc hom pot constatar un increment de la divulgació d'aquests resultats de l'activitat historiogràfica a partir de textos menors (de tipus jurídic, polític o religiós) que moltes vegades tenien una finalitat propagandista.
3. Altrament, la gran eclosió publicística que es dona amb la guerra dels Segadors, amb textos de tota mena (de justificació ideològica i religiosa, publicística de guerra, etc.), és igualment plena de referents històrics.
4. Finalment, els sermons i les prediques institucionals d'aquesta època, que sovint tenien una versió impresa, solien tenir igualment un substanciós contingut històric.

Per tant, l'expandiment d'una cultura històrica en sectors socials no elitistes es va donar per vies prou variades. Altrament cal dir que aquest expandiment de la cultura històrica no fou ni molt menys exclusiu de l'àmbit català, ja que si, per exemple, hom dona una ullada al «teatre

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»

nacional» espanyol dels Lope de Vega, Calderón de la Barca, Tirso de Molina, etc. (Castilla & González 2001), o al “teatre nacional” anglès dels Shakespeare, Marlowe o Johnson també hi trobarà una gran presència de referents històrics (Ribner 1957, Smallwood 1986).

Per explicar aquest expandiment social del discurs històric a l'època del Barroc hom pot esmentar causes diverses. Entre elles:

1. L'ascens d'una cultura de classes mitjanes, enteses com uns segments socials caracteritzats per un nivell mínim de patrimoni i de rendes, el qual permetria una participació en la vida política i social comunitària, així com un sentit cívic i la possibilitat d'accedir a una cultura alfabetitzada (A. Simon, 2021 pp. 135-156).
2. Les capacitats tècniques, econòmiques i de distribució d'uns «tallers publicístics» amb impremtes o impressors vinculats als poders institucionals interessats a divulgar els missatges i les idees polítiques a través d'aquest textos menors de naturalesa jurídica, religiosa, etc., però amb abundants referents històrics (H. Ettinghausen 2000; C. Pizarro 2001; X. Camprubí 2014; R. Expósito 2014)

Però, indubtablement, la causa de fons que possibilità l'expandiment del coneixement històric fou el factor polític. I ara, en aquesta petita aportació dedicada al professor Albert Rossich voldria aprofundir en aquesta forta interrelació entre història i política que caracteritza l'època del Barroc i que, almenys al meu entendre, és el factor principal d'un expandiment social del coneixement històric sense precedents en etapes anteriors.

Convé dir ràpidament que aquest és un tema que necessita una anàlisi molt més detallada de la que ara puc oferir ací i, de fet, només em limitaré a apuntar dues línies explicatives que haurien de ser emplenades amb recerques més detallades:

1. La primera línia explicativa del perquè la forta interrelació entre història i política a l'època del Barroc es basa en el paper fonamental que el discurs històric té en la construcció de la teoria política de l'època anomenada de la «raó d'estat» la qual cronològicament hom pot situar entre mitjan segle XVI i mitjan segle XVII.

Aquest destacadíssim paper que la història va assolir en l'elaboració de la teoria política d'una època decisiva en la construcció de l'estat modern deriva què, tal com ha posat en relleu Maurizio Viroli (2009 [1992]), en les dècades finals del segle XVI i en les primeres del segle XVII, es va produir a l'Occident europeu un canvi en la forma de valorar i interpretar la política. En els segles anteriors la política havia estat entesa com una forma de filosofia cívica, és a dir,

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

com un “art” adreçat al “bon govern” d’una respublica a partir dels principis de la justícia i del bé comú. De fet, els grans autors del pensament polític dels segles XIII, XIV i XV (Aquino, Duns Scoto, Ockam, Marsili de Pàdua, etc.) estaven fonamentalment interessats en respondre a la pregunta formulada pel platonisme cristià de quin tipus d’estat era el perfecte o el millor pel regiment d’una *respublica*; unes reflexions que sorgien bàsicament de la teologia, el dret, la retòrica ciceroniana i la filosofia aristotèlica. Ara, en canvi, a l’època de la raó d’estat –amb el punt de referència seminal de Maquiavel–, la política passa a ser concebuda com la ciència proveïdora dels mitjans per a la conservació i l’engrandiment de l’estat, l’anomenada «raó d’estat». Seguint Violi, aquesta nova conceptualització va anar acompanyada de l’adquisició d’un «nou llenguatge» en els tractats polítics. Les normes o els consells de caràcter general propis del discurs de la filosofia civico-política van ser substituïts per col·leccions de casos, exemples o relats relacionats amb la pràctica del govern de la *respublica*. Un canvi fonamentalment degut al fet que els teòrics renaixentistes van prendre consciència que el govern dels estats no es fonamentava en cap ordre general i que, per tant, el que realment importava era la «pràctica», és a dir, «l’ús» de la política.

La política agafava així un sentit eminentment pragmàtic que, com a «ciència» de govern, tenia en la història el seu puntal fonamental, ja que només aquesta podia proporcionar una experimentació prou àmplia i variada per abordar tot allò a què un governant s’havia d’enfrontar per intentar conservar i engrandir l’estat. Així, els referents històrics del món antic (especialment romà), del passat medieval i del més recent, però també els de la història «sagrada» bíblica farciran els tractats polítics de l’època de la raó d’estat.

La idea de que la millor manera d’aprendre la pràctica de la política es trobava en les lliçons que oferia la història ja la va expressar clarament Frederic Furió Ceriol al seu *Consejo y consejeros de príncipes* (1559) dient que «la Historia no es otra cosa que un ayuntamiento de varias y diversas experiencias de todos los tiempos y de toda suerte de hombres». D’una manera semblant, Just Lipsi asseverava que no hi havia cap altra bona guia per al govern d’una respublica a banda de la Història, la qual fins i tot era preferible a l’experiència viscuda «por ser más ordinària y facil, extenderse a más y acarrear más causas a la prudencia, y a más personas». Unes dècades més tard, Diego Saavedra y Fajardo a la seva *Idea de un príncipe político cristiano* representada en cien empresas (1640) afirmarà que «la Historia es maestra de la verdadera política y quien mejor enseñará a reinar al príncipe porque en ella está presente la experiencia de todos los gobiernos».³

En aquestes citacions i en moltes altres de similars que es podrien fer dels pensadors polítics catalans, hispànics i europeus de l’època, hom pot copsar els dos conceptes clau que

3 Per aquestes citacions i la relació entre experiència, història i política, vegeu: M. Santos (2000) «Experiencia e historia en el pensamiento político español del siglo xviii» dins J. Peña (coord.) *Poder y modernidad. Concepciones de la política en la España moderna*, Valladolid, Universidad de Valladolid, pp. 105-125.

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

expliquen aquesta estreta vinculació de la història amb la política a l'època de la raó d'estat: 1. L'experimentació que permet aproximar la política a una ciència i 2. La utilitat que se'n deriva del coneixement i de l'anàlisi històrica per encarar correctament les decisions en els problemes concrets de l'acció política.

En definitiva, per als teòrics de la raó d'estat, la història lluny de ser concebuda com un entreteniment erudit o un exercici literari, seria una mena de "laboratori" a partir del qual la política podria tenir coneixement de les conductes i dels resultats d'aquestes conductes dels homes com a éssers polítics. Per a dits teòrics, la història seria superior a l'experiència immediata perquè es nodreix d'una multitud de casos els quals, una vegada analitzats i comparats, permetrien obtenir regles i models més fiables per al govern d'una república.

2. La segona línia explicativa per causificar la estreta interrelació entre història i política que es produeix a l'època del Barroc és la que vincula la Història, o més precisament les construccions històrico-mítiques, amb les identitats de tipus nacional que serviren per donar força a les idees de comunitat política en aquestes etapes de la primera modernitat.

Els estudiosos de les identitats nacionals han posat en relleu com aquestes es fonamenten i impliquen un sentit de continuïtat, uns records compartits, una certa idea de destí col·lectiu. És a dir es formen i es desenvolupen a partir d'unes línies d'afinitat cultural, encarnades, entre altres coses, en mites, símbols i valors retinguts a partir de la història comuna: mites fundacionals, episodis d'alliberament, victòries o derrotes, èpoques d'esplendor, etc. Per tant, el paper que la història i els historiadors han tingut en la conformació de les identitats nacionals ha estat sens dubte molt important, fins el punt que historiadors com Bernard Guenée han arribat a afirmar que «en cert sentit foren els historiadors els qui van crear les nacions» (Guenée 1985 [1981]: 65); una asseveració no gaire distinta de la feta per Robert Brian Tate: «la vida y la solidaridad de las entidades políticas depende menos de sus instituciones que de las ideas, sentimientos y creencias de los gobernados, y que estas mentalidades las moldea que se forma uno del pasado. Un grupo social, una sociedad política, una civilización, se define por la memoria, eso es por la historia, no necesariamente por la historia que en verdad pasó, sino la historia que les impusieron sus historiadores» (Tate 1986: 659).

És cert que la justificació del «present nacional» per mitjà d'un passat, gairebé sempre idealitzat i mitificat, ja era una pràctica recurrent per part dels historiadors i cronistes del Renaixement, protagonistes de «batalles preeminencials» especialment sobre l'«antiguitat» i la «religiositat» de les nacions. No discuteixo la transcendència política d'això però entenc que era socialment bastant limitada ja que aquestes batalles preeminencials renaixentistes es donaven bàsicament en una esfera cultural prou restringida, amb mitjans escassos per un expandiment social que anés més enllà de les elits cultes, cosa que, tal com hem dit, canviarà substancialment a l'època barroca.

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

Especialment d'ençà les dècades finals del segle XVI, aquestes construccions historico-mítiques seran molt rellevants en la presa de consciència i en la legitimació de l'existència d'unes comunitats polítiques sobiranes i diferenciades, tot quedant estretament lligades al discurs juridicopolític. Així, com és sabut, l'elaboració i difusió de les tesis juridicopolítico populistes que es van desenvolupar a l'Europa d'ençà la segona meitat del segle XVI, va estar fonamentada per uns relats historicollegendaris que avalaven l'existència d'uns pactes fundacionals demostratius de la sobirania popular, una mena d'«antiga constitució» que calia preservar o restaurar en el cas que hagués estat vulnerada. Unes tesis politicojurídiques, per tant, en què la història (més precisament la recreació històricomítica) esdevenia un element clau per argumentar l'existència d'una comunitat política i els seus drets inicials (Pocock 1987 [1957], Burgess 1992).

Els lligams entre història i pensament juridicopolític a la segona meitat del segle XVI són ben patents en el cas d'Aragó amb el desenvolupament del mite dels furs de Sobrarb, elaborat literàriament el segle XII, però que assoliria d'ençà les dècades finals del segle XVI una plena maduració juridicoideològica de la mà de cronistes i juristes com Jeroni Blancas, Miguel Molinos, Gaspar de Portolés o Pedro Luis Martínez, els quals connectaren l'esquema populista de la sobirania amb el mite fundacional aragonès (Giesey 1968, J. Gascón 1999, Gil 2001 [1995]), el qual va tenir prou impacte en el pensament polític europeu de l'època (C. Magoni 2012). Jerónimo Blancas (1995 [1588]), l'autor que potser va realitzar una elaboració historicopolítica més arrodonida, va inspirar-se directament amb la *Francogallia* de François Hotman, obra que recreava l'«antiga constitució» de França i que va tenir una gran difusió en el pensament europeu del Barroc.

A Catalunya, tal com van demostrar les indagacions de Jesús Villanueva (1994), el mite fundacional de la *respublica* catalana va ser recreat a finals del segle XVI a partir d'un nou relat sobre els orígens medievals de Catalunya, el qual fou primigèniament elaborat pel poeta i historiador Francesc Calça i posteriorment divulgat per Francesc Diago. Un relat que fonamentalment vindicava la constitució d'una comunitat catalana (amb l'autoalliberament del jou musulmà) amb anterioritat a la constitució del poder reial i que reforçava amb arguments històrics o, més precisament, historicollegendaris la idea de Catalunya com a «pàtria» política dels catalans.

Aquest «moment» barroc de la interrelació entre història, política i identitats nacionals és especialment transcendent almenys per tres tipus de raons: 1. Primer perquè en iniciar-se l'etapa barroca les societats europees ja estaven organitzades més en grups i xarxes comunitàries que no pas en individus aïllats i, per tant, la «memòria col·lectiva» esdevenia un factor important de cohesió identitària; 2. Per la força ascendent del valor «pàtria» és a dir la identificació conscient dels individus amb la comunitat política, cosa que els aproxima a una nació i els diferencia d'una ètnia; i 3. Perquè també en aquella època del primer Barroc

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

ja s'estava construint una esfera d'opinió publica cada vegada més «massiva» en el sentit de ser participada per un públic sociocultural divers i per tant, el joc de les identitats i de les contraidentitats nacionals era més visible i més potent.

Voldria remarcar que les dues línies argumentals apuntades per explicar la interrelació entre història i política en l'etapa barroca (rellevància de la història en la nova concepció científica de la política de l'època de la raó d'estat i transcendència dels relats historicomítics en la conformació d'unes primitives identitats nacionals), toquen aspectes essencials de la naturalesa de l'estat modern. A partir d'ací crec que és més fàcil entendre algunes característiques de la historiografia barroca, la qual en un treball anterior vaig definir com una etapa de “contrastos” i “dissemblances”, (A Simon 2004: 96) així com de no poques «paradoxes» les quals derivarien majoritàriament d'aquest fort vincle de la història amb la política.

Per il·lustrar el que dic agafaré l'exemple de la pervivència del mite fundacional tubàlida en la historiografia del segle XVI; pervivència que s'explica no per raons de la «producció» o evolució de la disciplina històrica –ja que dit mite ja estava completament desacreditat a l'època barroca–, sinó per raons del «consum» del discurs historiogràfic i de les utilitats polítiques d'aquest en una divulgació «massiva», en el sentit bàsicament de ser interestamental i interclasista.

Com és sabut, a començament del segle XVI era ben arrelada a les historiografies hispana i europea l'explicació que l'origen de les nacions derivava de la dispersió de la humanitat que, el relat bíblic del Gènesi, situava després del Diluvi i de la confusió de llengües a causa de la construcció de la Torre de Babel. En aquella inicial etapa de la formació dels estats moderns i de les identitats nacionals, els mites «noeïdes» es van escampar amb força per diversos països d'Europa per tal de legitimar i vindicar l'antiguitat dels respectius “origens” nacionals. Així, per exemple, els germànics es vantaven de ser els descendents de Tiràs, el fill de Jafet i nét de Noè que Tàcit, a la seva *Germania*, havia apuntat com a pare fundador dels pobles de l'Europa central (Allen 1949, Bizzocchi 1995).

En el cas hispànic, i a partir de la tradició judaica recollida per Flavi Josep a les seves *Antiquitates Iudaicae*, els orígens remots del poblament peninsular eren atribuïts a Tubal, el fill de Jafet i nét de Noè, que hauria arribat a Espanya amb una barca. Durant els segles medievals, autoritats de la patristica i de la cronística, com ho eren sant Geroni, sant Isidor i Rodrigo Ximénez de Rada, van acceptar aquesta mitificació biblicohebrea, tot incorporant-hi unes genealogies hispanes posteriors més o menys entroncades amb les tradicions de la mitologia clàssica, especialment les tradicions hercúlies (Tate 1970: 16 ss., Lida de Malkiel 1970, Ballester 2013).

A finals del segle XV, la publicació dels *Comentaria super opera auctorum diversorum de antiquitabus loquentium* (Roma, 1498) del dominicà Giovanni Nanni –més conegut per la llatinització que ell mateix féu del seu nom en Annio de Viterb–, reforçà i enriquí aquesta genealogia llegendària. Com és ben sabut, Viterbo fabulà, a través d'un fals cronista caldeu

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

–Beroso–, la historia dels vint-i-quatre primers reis de la Península, un llistat que seria encapçalat per Tubal. Els *Comentaria* de Viterbo van tenir nombroses traduccions i reedicions, i van assolir una gran influència en la historiografia hispana del Renaixement i del Barroc, cosa que contribuï a afermar la tesi «tubàlida» dels orígens dels pobles peninsulars (Caballero 2002, Gloël 2017). Tanmateix, a finals del segle XVI, la falsedat del «Beroso» era ben coneguda ja que havia estat denunciada obertament per diversos autors –Lluís Vives fou un dels primers a fer-ho–, però això no era obstacle per mantenir viva la tesi tubàlida sobre els orígens del poblament peninsular. De fet, en un mateix text podem trobar la denúncia de la falsedat de les fabulacions de Viterbo i el desenvolupament de la tesi tubàlida. Així, Juan de Mariana (1536-1623) a la seva *Historia General de España* es despatxava contra les invencions d’Annio de Viterbo dient que eren fàbules «mal forjadas y compuestas» (Mariana 1864 [1592]: 10), això era escrit només unes pàgines després que encetés el primer llibre de la seva *Historia* afirmant que «Tubal, hijo de Jafet, fue el primer hombre que vino a España» (Mariana 1864 [1592]: 1). Una flagrant contradicció que només hom explicar perquè la mitologia tubàlida servia Mariana per el seu objectiu fonamental que era intentar dotar d’unitat al passat espanyol, alligant espanyols i estrangers sobre com s’havia format aquella realitat que s’anomenava Espanya, tot establint els fonaments històrics per a una identitat nacional espanyola, i recordi’s que només amb la publicació, a partir de 1850, de la *Historia*, de Modesto Lafuente, l’obra de Mariana quedarà desplaçada com a prototipus d’un relat nacional espanyol.

Com és sabut, diferents autors del Barroc català, especialment Gaspar Escolano, Andreu Bosc, Esteve de Corbera i Dídac de Montfar-Sorts, es van mostrar crítics amb la mitologia tubàlida i amb les llegendes d’Annio de Viterbo. Tanmateix, a començaments del segle XVIII, Narcís Feliu de la Peña, que coneixia perfectament les obres dels seus antecessors cronistes del Barroc, tornà a donar cabuda als seus *Anales de Cataluña* a la saga dels vint-i-quatre reis hispànics fabulats per Viterbo i encapçalats per Tubal; un «retrocés crític» que deriva del fet que la intenció de Feliu de la Peña era utilitzar els seus *Anales* com a «arma política» per afavorir Carles d’Àustria en el conflicte successori espanyol, i això a través d’un discurs històric i mitològic que pretenia demostrar els antics vincles que Catalunya mantenia amb la resta de nacions hispanes (Duran 1995).

Amb l’exemple de la pervivència del mite tubàlida crec que queda evidenciada, una vegada més, la força d’aquesta vinculació entre història i política, ja que encara que el desenvolupament historiogràfic hagués superat les fal·làcies de les fabulacions miticollegendàries, aquestes eren mantingudes pels cronistes per raó de constituir una part fonamental dels relats nacionals.

Però més enllà de la barreja que hi pogué haver entre història i llegenda, i entre història «sagrada» i història «profana» –això tant en les obres dels grans cronistes del Barroc com en els instruments d’intermediació cultural del discurs històric amb un mecanisme vertical de transmissió de dalt a baix–, el que potser em sembla més transcendent és que, malgrat tots els biaixos i deformacions que aquestes mescles impliquin en el discurs històric, molts individus

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

de l'època barroca –indubtablement molts més que una centúria abans–, pogueren aproximar-se a la comprensió del seu món polític, fent-se una representació de determinades idees i conceptes que emmarcaren doblement tant en els relats històrics (o historicomítics) com en les seves experiències viscudes. Crec que això és el que volia expressar Miquel Parets quan el 1657 s'autoproclamava com entès en «istòrias».

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

Bibliografia

- Allen, D. C. (1949) *The Legend of Noah. Renaissance Realism in Art, Science and Letters*, Urbana, University Chicago Press.
- Ballester, M. (2013) «La estirpe de Túbal: relato bíblico e identidad nacional en España», *Historia y Política* 29, pp. 219-241.
- Baró, X. (2009) *La historiografia catalana en el segle del Barroc (1585-1709)*, Barcelona, PAM.
- Bizzocchi, R. (1995) *Genealogie incredibili. Scritti di Storia nell'Europa moderna*, Bolonya, Il Mulino.
- Burgess, G. (1992) *Politics of the Ancient Constitution: An Introduction to English Political Thought*, Basingstoke, Macmillan.
- Castilla R. i González M. (eds.) (2001) *La teatralización de la Historia en el Siglo de Oro español*, Granada, Universidad de Granada.
- Duran, E. (1995) «Narcís Feliu de la Penya, historiador i polític», *Afers* 20, pp. 75-86.
- Caballero, J. A. (2002) «Annio Viterbo y la historiografía española del siglo XVI» a Nieto Ibáñez, J.M. (ed.) *Humanismo y tradición Clásica en España y América*, Lleó, Universitat de Lleó, pp. 101-120.
- Camprubí, X. (2014) *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa de Catalunya del seu temps*, tesi doctoral, UB.
- Ettinghausen, H. (2000) *Notícies del segle XVII: La premsa de Barcelona entre 1612 i 1628*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Expósito, R. (2014) *Informació i persuasió. En els orígens de la premsa catalana (c.1550-1720)*, tesi doctoral, UdG.
- Gascón J. (1999) «Los fundamentos del constitucionalismo aragonés», *Manuscrits. Revista d'Història moderna* 17, pp. 253-275.
- Giesey, R. G. (1968) *If not not. The oath of Aragonese and legendary laws of Sobrabe*, Princeton, Princeton University Press.
- Gil, X. (2001[1995]) «Constitucionalismo aragonés y gobierno Habsburgo: los cambiantes significados de libertad» a R.L Kagan i G. Parker (eds.), *España, Europa y el mundo atlántico*, Madrid, Marcial Pons, pp. 217-250.
- Gloël, M. (2017) «The Tubal Figure in Early Modern Iberian Historiography, 16th and 17th century», *Imago temporis* 11, pp. 27-51.
- Guenée, B. (1985 [1981]), *Occidente durante los siglos XIV y XV. Los Estados*, Barcelona, Labor.
- Lida de Malkiel, R. M. (1970) «Túbal primer poblador de España», *Ábaco* 4, pp. 9-48.
- Magoni C. (2012) *Fueros y libertades. El mito de la constitución aragonesa en la Europa moderna*, Saragossa, El Justicia de Aragón.

Antoni Simon i Tarrés. Per què un assaonador català afirmava a mitjans del segle XVII que era entès en «istorias»?

- Mariana J. (1864-1872) *Obras del Padre Juan de Mariana*, Madrid, Biblioteca de Autores Española, 2 vols.
- Miralles, E. (2015) «National history, own Language and otherness: Catalonia in 16th-18th Centuries» dins F. Sabaté i L. Adao da Fonseca (eds.), *Catalonia and Portugal. The Iberian Peninsula from the periphery*, Bern, Peter Lang, pp. 419-444.
- Parets, M. (2011), *Crònica. Vol I*, Barcelona, Barcino.
- Pocock, J. G. A. (1987 [1957]) *The ancient constitution and the feudal law: a study of English historical thought in the seventeenth century*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Pizarro, C. (2001) «Edición y mecenazgo: la publicación de historias generales de Cataluña (1599-1628)», *Pedralbes. Revista de Història moderna* 21 (2001), pp. 119-134.
- Ribner I. (1965 [1957]) *The English History Play in the Age of Shakespeare*, Londres, Routledge.
- Santos, M. (2000) «Experiencia e historia en el pensamiento político español del siglo XVII» dins J. Peña (coord.) *Poder y modernidad. Concepciones de la política en la España moderna*, Valladolid, Universidad de Valladolid.
- Simon, A. (2004) «La historiografía del segle del Barroc (de Jeroni Pujades a Narcís Feliu)» dins Balcells, A.(ed.) *Historia de la historiografía catalana*, Barcelona, IEC, pp. 93-116.
- Simon, A. (2011-2012) «La divulgació social del discurs històric a la Catalunya del Barroc i l'ús de la historia com a arma política», *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* LIII, pp. 225-244.
- Simon, A. (2021) *Els orígens del miracle econòmic català*, Barcelona, Rafel Dalmau.
- Smallwood, R.L. (1986) «Shakespeare's use of history» dins Wells, S (ed.), *The Cambridge Companion to Shakespeare Studies*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 143-162.
- Tate, R. B. (1970) *Ensayos sobre la historiografía peninsular del siglo XV*, Madrid, Gredos.
- Tate, R. B. (1986) «El cronista real castellano durante el siglo XV» dins DD.AA, *Homenaje a Pedro Sainz Rodríguez III. Estudios Históricos*, Madrid, Fundación Universitaria Española.
- Villanueva, J. (1994) «Francisco Calça y el mito de la libertad originaria de Cataluña», *Revista de Historia Jerónimo Zurita* 69-70, pp. 75-87.
- Viroli, M. (2009 [1992]) *De la razón política a la razón de estado. La adquisición y transformación del lenguaje político (1250-1600)*, Madrid, Akal.